

Της Νέλλης Καψή

ANNA KARAMANOU

«Είμαστε από τις τελευταίες χώρες στην Ευρώπη και παγκοσμίως όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων»

Πριν από πενήντα χρόνια, οι γυναίκες αναγνωρίστηκαν για πρώτη φορά ως ισότιμοι πολίτες της χώρας. Τριάντα χρόνια συμπληρώνει και η Άννα Καραμάνου, σημερινή ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ, στον αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών. Μεταξύ Βρυξελλών και Κέιπ Τάουν, η αεικίνητη ευρωβουλευτής μιλάει στην ΟΒΕ για την ισότητα, την ευρωπαϊκή πολιτική και το μέλλον του ΠΑΣΟΚ.

Είστε μια από τις ελάχιστες γυναίκες που βρίσκονται ενεργά εδώ και αρκετά χρόνια στον πολιτικό στίβο. Πώς βλέπετε σήμερα την παρουσία της Ελληνίδας στην πολιτική και στην κοινωνία;

Η υπόθεση των δικαιωμάτων των γυναικών είναι μια πολύ πρόσφατη ιστορία, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Για όσους δεν θυμούνται, είναι μόλις πενήντα χρόνια που οι γυναίκες αναγνωρίστηκαν ως ισότιμοι πολίτες της χώρας με δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

Άλλαξε κάτι αυτά τα πενή-

ντα χρόνια;

Νομίζω ότι είναι μια καλή εποχή για να αποτιμήσουμε τις εξελίξεις και να συζητήσουμε τις κατακτήσεις: ένας τομέας όπου πραγματικά οι γυναίκες ξεχώρισαν είναι ο τομέας της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στατιστικά στοιχεία του υπουργείου Παιδείας, το 61,2% των πτυχιούχων για το 2000 είναι γυναίκες. Το 60% των επιτυχόντων στις τελευταίες πανελλήνιες εξετάσεις είναι γυναίκες. Μιλάμε δηλαδή για θρίαμβο των γυναικών. Πώς συνέβη αυτό; Απλώς διότι στον τομέα της εκπαίδευσης υπάρχει ισότητα ευκαιριών: αδιάβλητες, αντικειμενικές και αξιοκρατικές διαδικασίες.

Επίσης, στον επαγγελματικό τομέα έχουμε προέλαση των γυναικών σε όλους τους κλάδους, παρά το γεγονός ότι στην αγορά εργασίας — όπου επικρατούν προκαταλήψεις και παρωχημένες αντιλήψεις για την ισότητα των δύο φύλων — παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά ανεργίας γυναικών και ουγκέντρωσή τους σε χαμηλά κλιμάκια της ιεραρχίας. Ωστόσο, υπάρχουν με-

ρικοί κλάδοι, όπως ο δικαστικός, όπου το 75% των εισερχομένων είναι γυναίκες. Έχουμε λοιπόν επιτυχίες και στον επαγγελματικό τομέα, παρά τις δυσκολίες που προκύπτουν.

Επίσης, ένας άλλος τομέας είναι η νομοθεσία. Στην Ελλάδα έγιναν σημαντικές αλλαγές στη νομοθεσία για να διασφαλιστεί η ισότητα των δύο φύλων, η ίση μεταχείριση στην εργασία. Τέλος, έχουμε ένα αρκετά προοδευτικό οικογενειακό δίκαιο, που συντάχθηκε το 1983 και αποτέλεσε πρότυπο για πολλές άλλες χώρες του κόσμου.

Είναι όλα λοιπόν τόσο θετικά;

Υπάρχει ένας σημαντικός τομέας όπου η πρόοδος είναι πολύ μικρή: είμαστε από τις τελευταίες χώρες στην Ευρώπη και παγκοσμίως όσον αφορά τη συμμετοχή γυναικών στα κέντρα και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων για το μέλλον της χώρας. Εκεί οι γυναίκες απουσιάζουν, όπως στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, όπου το ποσοστό συμμετοχής είναι κάτω από 10% και στα νομαρχιακά και δημοτι-

για τις επιπτώσεις του πολέμου και των κυρώσεων στα παιδιά του Ιράκ.

Τα παιδιά αυτά είχαν την κακή τύχη να ζουν σε μια από τις πιο πλούσιες σε πετρέλαιο περιοχές του κόσμου, πράγμα που αποτέλεσε την αιτία για τον πόλεμο του Κόλπου. Είναι μια περιοχή για την οποία έχω δουλέψει σκληρά. Έχω επισκεφτεί τη Βαγδάτη πολλές φορές, προσπαθώντας να βρω τρόπους για την άρση των κυρώσεων. Ανησυχώ πολύ μήπως ξεσπάσει άλλος ένας πόλεμος εκεί τώρα, με αφορμή και δικαιολογία την τρομοκρατία. Πέντε χιλιάδες παιδιά ηλικίας κάτω των πέντε ετών πεθαίνουν κάθε χρόνο από υποσιτισμό και αρρώστιες, λόγω των κυρώσεων. Και κάθε χρόνο ο αριθμός αυξάνεται. Πρέπει άραγε να υποφέρουν ξανά και από άλλους βομβαρδισμούς; Η διεθνής κοινότητα που υποστηρίζει τις κυρώσεις και ίσως και τους βομβαρδισμούς διαπράττει τη χειρότερη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τι μπορείτε να πείτε για την εργαζόμενη γυναίκα αυτής της χώρας;

Είμαι κι εγώ εργαζόμενη γυναίκα και θεωρώ ότι η νοικοκυρά είναι επίσης εργαζόμενη γυναίκα, η οποία δουλεύει 24 ώρες το 24ωρο. Αλλά σίγουρα εργαζόμενες είναι και η αγρότισσα, η εργάτρια, η υπάλληλος, η σερβιτόρα. Στη ζωή μου έχω κάνει πολλά από αυτά τα επαγγέλματα.

Η εργαζόμενη γυναίκα θα πρέπει να είναι οργανωμένη στο συνδικαλιστικό σωματείο της. Δεν μπορεί να διεκδικήσει τις κατάλληλες συνθήκες δουλειάς χωρίς να

είναι ενωμένη με άλλους. Στην Ελλάδα, η φωνή της εργαζόμενης γυναίκας δεν ακούγεται πολύ. Θα πρέπει να αποκτήσουν ισχυρή φωνή, να αγωνιστούν για διεκδικήσεις που θα βελτώσουν τις συνθήκες ζωής τους, π.χ., για καλύτερες ώρες δουλειάς, που θα εναρμονίζονται με τη φροντίδα των παιδιών και τις ευθύνες του σπιτιού.

Οι περισσότερες γυναίκες συνεχίζουν να έχουν την κύρια ευθύνη για τα παιδιά και τη φροντίδα του σπιτιού, παρόλο που το γυναικείο κίνημα έχει αγωνιστεί για τον επιμερισμό αυτής της εργασίας ανάμεσα στους δύο συζύγους. Χρειάζονται περισσότεροι παιδικοί σταθμοί από την πλευρά της πολιτείας, με κατάλληλη εκπαιδευμένο επαγγελματικό προσωπικό.

Όλες οι γυναίκες θα πρέπει να δικαιούνται άδεια κύησης και επίσης θα πρέπει να καθιερωθεί η γονική άδεια με αποδοχές, διάρκειας ενός έτους, για τη φροντίδα του νεογέννητου παιδιού, η οποία θα δίνεται είτε στον πατέρα είτε στη μητέρα. Ακόμη, δεν έχουμε σε πολλούς τομείς ίση αμοιβή για ίση δουλειά. Επίσης, η σύνταξη του συζύγου θα πρέπει να μοιράζεται, ανάλογα με τα χρόνια του γάμου, στην πρώτη και στη δεύτερη σύζυγο. Και κάτι τελευταίο: τα πολιτικά κόμματα πρέπει να προσαρμόσουν τις συνεδριάσεις τους, ώστε να ταιριάζουν στο πρόγραμμα των γυναικών, για να μπορούν οι γυναίκες να παίξουν έναν πιο σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή. Αυτές είναι, επιγραμματικά, λίγες από τις ανάγκες της εργαζόμενης γυναίκας.

Ας επανέλθουμε στις δραστηριότητές σας. Είναι κά-

ποιο ειδικό πρόγραμμα σε εξέλιξη τώρα;

Προσπάθησα να φέρω εδώ την υπουργό Γυναικείων Θεμάτων του Αφγανιστάν, Σίμι Σαμάρ, για την Ημέρα της Γυναίκας. Μου απάντησε όμως ότι αυτή την ημέρα έχει πολλές υποχρεώσεις για τις γυναίκες του Αφγανιστάν· κι έχει δίκιο. Οι γυναίκες του Αφγανιστάν τη χρειάζονται εκεί εκείνη την ημέρα. Συμφώνησε όμως να έρθει αργότερα και είμαι σε επαφή με άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις γι' αυτό το σκοπό. Θα γίνει μια έκθεση φωτογραφίας στη Θεσσαλονίκη στις αρχές Απριλίου, με φωτογραφίες του Αφγανιστάν κατά τη διάρκεια του πολέμου. Ελπίζω να μπορέσει η Σίμι Σαμάρ να έρθει για τα εγκαίνια αυτής της έκθεσης.

Σκεφτήκατε ποτέ να γράψετε βιβλίο για τις εμπειρίες σας;

Έχω γράψει ένα βιβλίο, που καλύπτει την περίοδο 1985-1990, αλλά περιμένω τον κατάλληλο χρόνο για τη δημοσίευση. Είναι ακόμη τόσο πρόσφατος ο χαμός του Ανδρέα, που δεν νιώθω ότι είναι η σωστή εποχή. Θα ήθελα επίσης να γράψω ένα βιβλίο για την ιστορία της ΕΓΕ. Πιστεύω ότι έπαιξε σημαντικό ρόλο τη δεκαετία του '80 για τα δικαιώματα των γυναικών.

Σας ευχαριστώ, κυρία Παπανδρέου, για το χρόνο σας και σας εύχομαι επιτυχία στη δουλειά σας. Ήταν ευχάριστη σί μου μιλήσα μαζί σας.

Σας ευχαριστώ που ήρθατε καθώς και για τις ευχές σας. ●

κά συμβούλια, με ποσοστό περί το 7%. Υπάρχει παντελής απουσία των γυναικών από τις ηγεσίες όλων των συνδικαλιστικών οργανώσεων: ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, ΣΕΒ. Αυτό σημαίνει ότι στον κοινωνικό διάλογο δεν ακούγεται η γυναικεία φωνή. Οι άνδρες μιλούν εξ ονόματός μας, πριν από εμάς για εμάς.

Έχουμε ένα τεράστιο δημοκρατικό έλλειμμα, αφού οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 51% του πληθυσμού της χώρας και η δημοκρατία επιβάλλει ανάλογη εκπροσώπηση. Αυτό σημαίνει ότι η δημοκρατία στην Ελλάδα δεν λειτουργεί σωστά, αφού αποκλείει το μισό πληθυσμό της χώρας από τα κέντρα λήψης αποφάσεων. Αυτός είναι ένας τομέας όπου θα πρέπει να επικεντρωθεί η προσπάθειά μας τα επόμενα χρόνια είτε με νομοθετικές παρεμβάσεις είτε με καμπάνιες ενημερωτικού χαρακτήρα. Πρέπει να βάλουμε τέλος σε αυτή την περιθωριοποίηση, αφού, μαζί με την Ιταλία, είμαστε οι τελευταίες χώρες στην Ευρώπη στον τομέα αυτό.

Στα πενήντα χρόνια δεν έχουμε διασφαλίσει το δικαίωμα του εκλέγεσθαι και ουσιαστικά δεν το έχουμε κατακτήσει, αφού ισχυρές πατριαρχικές δομές στην Ελλάδα κρατούν πολύ γερά. Υπάρχει μια βαλκανική ιδιότυπη πατριαρχία που διατρέχει όλες τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και την Ελλάδα, η οποία αντιστέκεται σθεναρά στη διεκδίκηση των γυναικών για ίση εκπροσώπηση.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα αφορά τη βία κατά των γυναικών, ζήτημα που βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής, εξαι-

τίας των φοβερών κρουσμάτων που είδαν το φως της δημοσιότητας τον τελευταίο καιρό. Αποτελεί θέμα-ταμπού, αφού οι ίδιες οι γυναίκες το θεωρούσαν ιδιωτική υπόθεση, ενώ πρόκειται για κοινωνικό και πολιτικό θέμα, όπως υποστήριξε πρόσφατα η επίτροπος Άννα Διαμαντοπούλου: διότι η κακοποίηση των γυναικών εκ μέρος των ανδρών κοστίζει πολλά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και υγείας. Το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο τόσο στην Ευρώπη όσο και σε όλο τον κόσμο. Όπως στην περίπτωση του Αφγανιστάν, υπό το αντιδημοκρατικό καθεστώς των Ταλιμπάν, όπου αφαιρέθηκαν διά της βίας όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες των γυναικών εν μια νυκτί. Εκλείσαν τις γυναίκες στο σπίτι, τις απέκλεισαν από την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση. Το πρόβλημα της βίας, των παραβιάσεων των δικαιωμάτων των γυναικών, παραμένει σοβαρότατο ζήτημα, το οποίο αφορά όλες τις χώρες και όλα τα κοινωνικά στρώματα, διότι υπάρχουν άνδρες με ακαδημαϊκές περγαμινές που είναι εξίσου βίαιοι με αμόρφωτους άνδρες. Ενώ ήδη αυτή η κατάσταση αντιμετωπίζεται με κέντρα υποδοχής κακοποιημένων γυναικών, εγώ πρότεινα την ίδρυση κέντρων υποδοχής βίαιων ανδρών, γιατί οι άνδρες που κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες είναι άτομα με ψυχολογικά προβλήματα και συναισθηματική αναπηρία, άτομα τα οποία χρειάζονται ψυχολογική υποστήριξη. Νομίζω ότι στη Σουηδία έχουν δημιουργήσει τέτοια κέντρα πε-

ρίθαλψης βίαιων ανδρών.

Επιστρέφοντας στο θέμα της γυναικείας εκπροσώπησης στα κέντρα λήψης αποφάσεων, παρατηρούμε ότι και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανδροκρατείται.

Το 30% των εδρών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ανήκει σε γυναίκες. Πρόκειται για μια κρίσιμη μάζα, που μετέχει στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Στις τελευταίες εκλογές είχαμε αύξηση, ειδικά αν λάβει κάποιος υπόψη του ότι πριν από μερικά χρόνια το ποσοστό ήταν μόλις 19%. Η Σοσιαλιστική Ομάδα έχει ποσοστό γυναικών 36% και στο προεδρείο εκπροσωπείται με πάνω από 40%. Κυρίως οι Σοσιαλιστές και οι Πράσινοι έλαβαν υπόψη τους την αρχή της ισότητας των φύλων, ενώ είδαμε ότι τα κράτη-μέλη έστειλαν κυρίως άνδρες. Σε σύνολο 105 ατόμων, μόνο οι 16 ήταν γυναίκες στη συντακτική συνέλευση.

Πόσο δραστήριες είναι οι γυναίκες ευρωβουλευτές στην προώθηση εθνικών αλλά και ευρωπαϊκών θεμάτων;

Η ελληνική εθνική αντιπροσωπεία είναι η δεύτερη πιο δραστήρια, με ελάχιστα δέκατα απόστασης από την πρώτη. Εάν δεν είχαμε τη μειωμένη παρουσία δύο μελών, θα ήμασταν η πρώτη ομάδα. Για τη δραστηριότητα της ελληνικής αντιπροσωπείας υπήρξαν και πολλά σχετικά δημοσιεύματα. Θα πρέπει να τονίσω ότι, όσον αφορά την προώθηση σοβαρών εθνικών θεμάτων, όλοι οι Έλληνες ευρωβουλευτές συνεργάζονται, άσχετα

από τα πολιτικά κόμματα στα οποία ανήκουν, κάτι που ούτως ή άλλως συμβαίνει και στις αντιπροσωπείες των υπόλοιπων κρατών-μελών της Ε.Ε.

Ποιες οι δραστηριότητές σας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου;

Είμαι μέλος της Επιτροπής Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τακτικό μέλος στην Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Επίσης, είμαι πρόεδρος της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών, θέση που αποτελεί μεγάλη δικαίωση για εμένα και για τα τριάντα χρόνια που υπηρετώ το γυναικείο κίνημα. Πρέπει να γνωρίζετε ότι άπαντες οι ευρωβουλευτές εργάζονται πολύ σκληρά, γιατί είναι μεγάλος ο φόρτος εργασίας που τους κατανέμεται. Δυστυχώς, τα ΜΜΕ δεν ενδιαφέρονται για τι τεκταίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δεν προβάλλουν τη δουλειά των

Πρότεινα την ίδρυση κέντρων υποδοχής βίαιων ανδρών, γιατί οι άνδρες που κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες είναι άτομα με ψυχολογικά προβλήματα και συναισθηματική αναπηρία, άτομα τα οποία χρειάζονται ψυχολογική υποστήριξη

ευρωβουλευτών. Η δουλειά αυτή είναι πολύ σημαντική, καθώς το 80% των αποφάσεων απαιτεί έγκριση του Ευρωκοινοβουλίου. Για παράδειγμα, ούτε ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. δεν μπορεί να ισχύσει, εάν δεν κυρωθεί από το Κοινοβούλιο. Πολλά και σημαντικά νομοθετήματα πριν φτάσουν στη χώρα μας έχουν περάσει από το Ευρωκοινοβούλιο. Παρότι σήμερα στην Ε.Ε. γίνεται κοσμογονία με τα δύο μεγάλα θέματα (τη μεταρρύθμιση των θεσμών της Ε.Ε. και τη διεύρυνση) στην Ελλάδα ο δημόσιος διάλογος εξαντλείται στα φροντάκια και στο Βαγ.

Εσωστρεφής και εγώ με τη σειρά μου, θα ήθελα να σας ρωτήσω πώς βλέπετε την πολιτική κατάσταση της χώρας. Επί της παρούσης, βλέπουμε ότι η κυβέρνηση έχει να αντιμετωπίσει πολλά μέτωπα.

Πιστεύω ότι υπάρχουν συμφέροντα που επιδιώκουν την ανατροπή της παρούσας κυβέρ-

νησης. Για το λόγο αυτό παρατηρούμε να βάζεται προσωπικά ο πρωθυπουργός που αποτελεί μεγάλο κεφάλαιο για τη χώρα. Ας θυμηθούμε τι έγινε πριν από λίγα χρόνια στην Ιταλία, όπου όλοι μιλούσαν για πόλεμο κατά της διαφθοράς. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα; Ανέβηκε στην εξουσία ο Μπερλουσκόνι, άτομο των ΜΜΕ και της διαπλοκής. Δεν αποκλείεται κάποιοι να ονειρεύονται τέτοιες εξελίξεις και για την Ελλάδα. Στην Ελλάδα έχουμε μια ανεύθυνη αντιπολίτευση, που έχει μόνο στόχο το κομματικό συμφέρον και δεν ενδιαφέρεται για τη χώρα. Τα τελευταία έξι χρόνια είχαμε ανάπτυξη που δεν είχαμε ξαναδεί σε όλη την ιστορία μας. Είμαστε μια από τις είκοσι πρώτες σε ανάπτυξη χώρες σε παγκόσμια κλίμακα, έχουμε αποκτήσει κύρος στην εξωτερική πολιτική και ακόμη και οι ισχυροί εταίροι μας στην Ε.Ε. μάς συγχάρουν για τις επιδόσεις μας στην οικονομία.

Πώς πιστεύετε ότι θα πρέπει να απαντήσει η κυβέρνηση και ο πρωθυπουργός προσωπικά στις διάφορες επικρίσεις;

Η όποια απάντηση θα πρέπει να είναι πολιτική και αυτό το γνωρίζει καλά ο πρωθυπουργός. Δεν μιλάμε για στείρα πολεμική αλλά για προσπάθεια ενημέρωσης με εντιμότητα και διαφάνεια. Μιλάμε για την έναρξη ενός σοβαρού πολιτικού διαλόγου, όπου θα παρίστανται όλοι οι ενδιαφερόμενοι και όπου όλα τα ζητήματα ουσίας θα τεθούν επί τάπητος. Σε έναν τέτοιο διάλογο πιστεύω ότι όποιος είναι έντιμος δεν έχει τίποτε να φοβηθεί.